

חלוץ פרק שביעי עירובין

ע"ה

עין משפט נר מצוה

יש א ב ג מני פ"ג מהל'
עירובין הל' ו טו"ש
סימן שעט סוף י:
ב ד ה ו מני פ"ד
מהלכות שבת הלכה
ט:
ז מני פ"ו מהל' שבת
הל' ט טו"ש א"ח סי'
שד ספי' א':
כא ח מני פ"ג מהל'
עירובין הלכה ג
טו"ש א"ח סי' שעט
סוף ח:
כב ט י מני שם הלכה ז:
כג ב ל מני שם טור
ש"ע שם סוף יג:

רבינו הגאון

ליה בבור, כמו החוליה
שהורב רחב מלמטה
והחוליה צרה, אלא מאי
אית לך למימר דמנח
מידי כגון מחצלת ומשהו
הבור צר כמו החוליה
ומשתמש, הכא נמי
בעבוד שהיא מלא
יתירות מנח מידי עליהו
ומשתמש, כיון שאמר כי
הסולמות המצטרפין
והחוליות לשתי החצירות
לערב אחד, הוצרך
שמואל לומר כמה היא
גובהה של סולם שהוא
ממעט בחוליה, ואמר
כוחה ושהיא י' טפחים
צריך סולם י"ד טפחים
גובהו, פי' כיון דקיימא
לך כי ערוף האלכסון על
המורבע שני חומשין
כדגרסי' כל אמתא
ביריבא אמתא ותרי
חומשי' באלכסונו, אז
הסולם לעמוד שאינו
נשמך על הכותל לעלות
בו אלא האלכסון, אבל
זקוף אין דרך לעלות.
ולפיכך אמר כותל י' צריך
להיות סולם כדי גובהו
לעלות, וישעיהו כלפי
חוץ באלכסון, ולפיכך
צריך כדי גובה כל הסולם
ויתרון באלכסונו, וכיון
שהכותל י' טפחים וכל
טפח צריך יתרון למידת
דאלכסון שני חומשין,
נמצא (ה) ישעיהו הסולם י'
טפחים ושני חומשין לכל
טפח, הרי י' טפחים
ועשרין חומשין, עשרין
חומשין הרי י' טפחים,
נמצא גובה הסולם י"ד
טפחים, רב יוסף אמר
אפי' י"ג טפחים ומשהו
ד"י, שאין דרך להשפיעו
זה כולו, ופחות מטפח
לא תשיב, אביי אמר אפי'
אין בסולם אלא י"א
ומשהו ומעמידו בראשי
של כותל בפחות מג' וכל
פחות מג' לבלוד דמי,
וכאילו בראש הכותל הוא
סמוך, הילכך בי"א
ומשהו ד"י לו, רב הונא
בריה דרב יהושע אמר
אפי' י' ומשהו, קסבר
אפי' סולם זקוף ממעט
וכל פחות מג' לבלוד דמי
הילכך ב"ו טפחים ומשהו
גביה, אמר רב סולם זקוף
ממעט ולא ידענא מאי
טעמא, כלומר והלא אין
דרך בני אדם לעלות כך,
וא"ל שמואל מידי דהוה
איצטבא על גבי
איצטבא שהן זקוף ופחות
וממעטות, דקלין שבבבול
וסולמות שבבבול אין
צריך לקבען, אלא כיון
שמתנו על גבי הכותל
ממעטין שכבדן קובע
הואיל ואין יטילין בשבת
מפני הכובד שלהן, בעא
מיניה רב יוסף מרבה
הרגל עולה בהן וממעט.

א"ר מאי אית דך למימר דמנח ע"ה מידי ומשתמש. אלויוף עשרה
לא אלוטרין לטעמא דמנח מידי דאם הצור רחב ד' ואינו
עמוק עשרה אלא ע"י צירוף חוליה רה"י גמורה היא ומשתמש ליה
שפיר כיון שכותלי הצור מצפנים גבוהים עשרה וטעמא דמנח עליהן
מידי מה י"ש להעיל שם כיון דלחין חוליה

גבוה י' מצפון לרה"ר ולא קאי האי
טעמא אלא היכא לחין הצור רחב ד'
מצפנים אלא ע"י צירוף חוליה והחוליה
גבוה עשרה מצפון לרה"ר דלע"ג
דמוכו לאו רה"י הוא על גביו רה"י
משום דאי צני מנח עליה מידי
ומשתמש וע"ג דרבי יוחנן לא הוסיף
אלא צירוף עשרה מכל מקום דייק
ממילתיה והא לא משתמש ליה משום
ד' יוחנן אמתני' דפ' הורק (שם דף
נט.) קאי כדפירש בקונטרס דשמעין
מינה נמי צירוף ארבעה דהא קמני
ורחבן ד' ותימה דאמתני' דלקמן
צ"ל דמ"א (דף נט.) דייק נמי רבי
יוחנן הרי גבי צור ברה"ר וחוליהו
גבוה עשרה טפחים וקאמר ר' יוחנן
בגמ' אפילו תימא צסמוכין והא קמ"ל
דצור וחוליהו מצטרפין לעשרה השתא
תמיך למה לי ואור"י דההיא דשבת
אצטרין לענין צירוף ארבעה דלא
קמני לקמן ואי לאו ההיא דלקמן
מההיא דשבת למוד לא הוה דייק
דהוה אמינא דלגב סלע נקט חוליה
הצור דצבל דוכתא רגיל להזכיר חוליה
בגדי סלע: **צ"ל** צירוף סולם ארבעה
עשר להתירו. פי' בקונטרס שצריך
למשוך רגלי הסולם ארבעה מן הכותל
ולא דק דכי משין ליה י' טפחים נמי
מן הכותל שהוא שיעור גובה הכותל
יגיע ראש הסולם לראש הכותל
דארבעה עשר הוא שיעור אלכסון של
י' על י' דכל אמתא צריבעא אמתא
ותרי חומשי' באלכסונו וכן פי' ר"ח:
רב יוסף אמר י"ג ומשהו אביי
אמר אפי"ו י"א ומשהו ור"ח
אם תרחיק רגלי הסולם מן הכותל
עשרה טפחים וראש
הסולם תסמוך לכותל
על כרחק יהיה ראש
הכותל גבוה מן הסולם
יותר מטפח לרב יוסף
ויותר משלשה טפחים
היה הסולם אלא י'
טפחים

מ"ד טפחים שהרי יכול הסולם לגמרי ללחך וגם אין נראה לרב יוסף
ואזני נמי נשען ראש הסולם לראש הכותל אלא שמקריבין רגלי הסולם
יותר מלשמואל ולאזני יהיה קרוב לזקוף דלמה ללמה לא למינקט האי שיעורא
ולמה הזכירו רב יוסף ואזני אותו משהו אלא נראה לר"י דלסימנא
צעלמא נקטי' הכי דלעולם צריך להרחיק הסולם כשיעור גובה ששען
על הכותל ואלא יהא גובה הכותל מן הסולם טפח לרב יוסף ולאזני
שלשה טפחים כשיעור לצוד ולרב יוסף קאיא צמשהו ושלש עשרה
פחות שני חומשין שהוא אלכסון של ט' על ט' ולאזני צמשהו ועשרה
טפחים פחות חומש שהוא אלכסון ז' על ז':
אמר שמואל י"א ידע בו, אליבא דרב קאמר אלא שמואל גופיה
סבר דסולם ידעו אינו ממעט דהא צני סולם י':
סולמות ש"ב בב"ב אין צריבין קבע, אע"ג שאין להם ד' חווקין
דכוזדן קובען ולא כמו שפירש רבינו שמואל דהיינו
סולם זורי דלעיל דאם כן לא הי"ל למימר סולמות של צבל ועוד
לדעהיא דלעיל ליכא מאן דפליג והכא אמרינן סולמות לא:
חקק

זו היוצא מן הכותל ד' על ד'. טפחים: והיה עליו סולם כל שהוא.
אפילו אין צרחו ד' והעמידו בקרקע וסמן ראשו צוה הוי כמד
מיעוטא והרי צעלין ארבעה וכגון שאין חווקי הסולם מרוחקין שלשה:
ולא אמרן אלא דהוציא עליה. סמן
אופניה בדיה. אלא וראשו נסמן
לכותל: ארוחיה ארוחיה. לזין ולא
הוי האי סולם מתחמיו דרגא לזין
ואין כאן מיעוט שהוא מוגדל מן
הקרקע הרצה: צריך זין אחד
לפסיו. צולם כל שהוא והזין יואל
צאלמעיו שאינו גבוה עשרה לא
ממנו ולמטה ולא ממנו ולמעלה:
צריך שני זיזין. אחד קודם עשרה
תחתונים ואחד למעלה הימנו צמוך
עשרה עליונים דאי הוה גבוה עשרה
לא הוה סגי ליה עשות כל שהוא מידי
דהוה אכותל: זה שלא כנגד זה.
שיוכל לקבוע סולם שני מזה לזה:
עמוד גבוה עשרה צה"ר ורחב ד'.
רה"י הוא והנוטל ממנו והנותן על
גביו חייב ואם נעך צראשו יתד כל
שהוא מיעוטו לרחבו מארבעה וצטלו
מתורת רה"י: יסד. קבילי"א צלע"ו:
ובגובה. הימד שלשה אצל אס אינו
גבוה שלשה כגנה דעמוד חשיב ולא
ממעט: אפשר דפלי ציה מידי. וכיון
דחיי לתשימטיה דעמוד מיניה חשיב
ולא ממעט: מלאו כולו ציפוד.

א זו היוצא מן הכותל ד' על ד' והניח עליו
סולם כל שהוא מיעוט ולא אמרן אלא
דאותביה עליה אבל אותביה בהד"ו ארוחיה
ארוחיה ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח
כותל תשעה עשר צריך זין אחד להתירו
כותל עשרים צריך שני זיזים להתירו אמר רב
חסדא והוא שהעמידן זה שלא כנגד זה
אמר רב הונא י עמוד ברה"ר גבוה עשרה
ורחב ארבעה ונעץ בו יתד כל שהוא מיעוט
אמר רב אדא בר אהבה והגבוה שלשה
אביי ורבא דאמרי תרויהו אף על פי שאין
גבוה שלשה מאי טעמא לא משתמש ליה
רב אשי אמר אפילו שגבוה שלשה מאי
טעמא אפשר דתלי' ביה מידי אמר ליה רב
אחא בריה דרבא לרב אשי מלאו כולו
ביתדות מהו א"ל לא שמיע לך הא (ט) דאמר
רבי יוחנן בור וחוליייתה מצטרף לעשרה
ואמאי הא לא משתמש ליה אלא מאי אית
לך למימר דמנח מידי ומשתמש הכא נמי
דמנח מידי ומשתמש אמר רב יהודה אמר
שמואל כותל עשרה צריך סולם ארבעה
עשר להתירו רבי יוסף אמר אפילו שלשה
עשר ומשהו אביי אמר אפילו אחד עשר
ומשהו רב הונא בריה דרב יהושע אמר
הא אפילו שבעה ומשהו אמר רב סולם זקוף
ממעט גמרא ולא ידענא מ"ט אמר שמואל
ולא ידע (ט) אבא טעמא דהא מלתא מידי
דהוה אאיצטבא על גבי איצטבא אמר רבה
אמר רבי חי"א דקלים שבבבל אינן צריבין
קבע מאי טעמא כבידן קובעתן ורב יוסף
אמר רבי אושעיא סולמות שבבבל אינן
צריבין קבע מ"ט כבידן קובעתן מאן דאמר
סולמות כל שכן דקלים ומאן דאמר דקלים
אבל סולמות לא בעא מיניה רב יוסף מרבה
סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע מהו
אמר ליה ב אין כף הרגל עולה בהן
קשין מכאן וקשין מכאן וסולם באמצע
מהו אמר ליה ה הרי כף הרגל עולה בהן
חקק

לח תני צירוף צהדיא: ואמאי. הוי גגה דחוליה רה"י הא לא חזו
ארבעה ידיה לתשימטיה מפני החלל שהוא מן: אלא מאי איס
לך למימר דמנח מידי. כגון דף או קצב על פיה ומשתמש: סדא
נמי מניח דף ארבעה או שוטח צגד על היתדות ומשתמש עליו
צנחת: סולם ארבעה עשר. שצריך למשוך רגלי הסולם ארבעה מן
הכותל לפי שאין סולם זקוף נוח לעלות: אפילו י"ג ומשהו. שכשתמשוך
רגליו מן הכותל ארבעה לא יהא ראשו נמוך מן הכותל טפח וכיון
דלא הוי טפח לית לן צה: אחד עשר ומשהו. שכשתרחיק רגליו ארבעה
יהא ראשו נמוך מן הכותל פחות משלשה וכלצוד דמי: שצעה ומשהו.
דס"ל כרב דאמר לקמן סולם זקוף ממעט ואי זקוף ליה מגיע לפחות
מנ' לראש הכותל: אמר רב סולם זקוף ממעט גמרא. שפחות
מרצותי וטעמא לא ידענא דהא אין נוח לעלות: מידי דהוה
אליצטבא על גבי אליצטבא. שהן מכוונות ואמרן לעילג דמעטין:
דקלים שצבג. פיסקי דקלים של צבל שהניחן סמוך לכותל למעטו
אין צריך לקובען בקרקע וע"ג דדבר הניטל הוא דתורת כלי עליהן
דראויין למושב אפ"ה כבידן קובען שאין צא אדם ונוטל וכן סולמות:
סולם. כל שהוא מכאן וסולם כל שהוא מכאן אלא ואין צניניהן לא צוה שני טפחים ולא צוה שני טפחים רוחב וקבען קשין של תצובה
ענין חווקין מזה לזה להשימן ארבעה מהו: אין כף הרגל עולה. בקשים וסולם עליית הרגלים צאלמעט סולם הוא זה אין ראו לך:
קשין מכאן ומכאן. להשלים רוחב ארבעה מהו: אין כף הרגל עולה. בסולם וראויין הקשין ללחוח היד צבהן ולעלות בסולם:
סולם מיכן וסולם מיכן וקשין באמצע. בין ב' הסולמות מהו. ופשט ליה אין כף הרגל עולה בהן וממעט.

(א) שבת דף נט. [לקמן ט:];
(ב) לרב קרי הכי משום
השיות ועי' פ"ט צוולין
למ. ד"ה לאנא ותי' מ"ש
חוק' שם וכן ע"ד פכ"ט
דבמות ט: ד"ה מודה
ובמוק' שד"ה אמר שמואל
וע"ע רש"י שבת נג. ד"ה
אלא וברכות מו. כדש"י ד"ה
לן, א (דף טו:)

לעני רש"י
קבילי"א [קבילי"א]. יתד,
זו, יו.

מוסף רש"י

בור וחוליייתה. סביבו
וכן הל' גבוה י'
מקרקעת הצור רה"י
(לקחו צס.) מצטרפין
לעשרה. לשויה צוק
רשות היסוד ואם הולא
ממון אונן מולא חייב
(שבת טו:).

רבינו הגאון

זו היוצא מן הכותל
הניח עליו סולם כל
שהוא. כלומר אפי' אין
בסולם ד', ממעט. ולא
אמרנא אלא דארוחיה
עליה דזין, אבל אשוריה
אשוריה לא ממעט,
דאמרין אפחיו הוא צוק
מפני ליה לזין. פי' אם
נתן הסולם בכותל הוא
הזין, הרי לומר הוי
הרחיב ואינו ממעט דהא
לא משתמש בסולם זה
על גבי הכותל, אלא
הסולם לעלות ביו הוא
נתן בעת שנתנו בור
הזין עם הכותל. אמר רב
נחמן כותל י"ט טפחים
גובהו זין אחד ממעט
אותו. כלומר נתנו
למעלה בכותל בי"א
טפחים וחצי סולם
בגובה של כותל ט'
טפחים וחצי ממועט
נשאר מן הכותל ט'
טפחים וחצי ונצי פחה,
גובהו זין אחד ממעט
כיון שאינו י' טפחים ונצי
אוסר. אבל אם גובהו של
כותל עשרים טפחים אינו
ממעט אלא שני זיזין, ז'
אחד ב"י טפחים והסולם
ממעט, כאילו בקרקע הוא
עד אותו הווי וצריך זין
אחר בעשרין. ויש
אומרים סולם נתון על כל
זין וזין. אמר רב חסדא
והוא שהעמידן, אילו זיזין
זה שלא כנגד זה והם
והסולמות עליהן. ואם
היו הזיזין רחבין ד'
טפחים שיכול להשתמש
בהן אין צריך. אמר רב
הונא עמוד ברוש הרבים
גבוה י' ורחב ד', ונעץ בו
יתד כל שהו ממעט.
ונתקן מרשות היסוד
ונעשה ככרמלית. הרי
אמרן אלא בזמן שהיה
גבוה מן הקרקע ג'
טפחים ורבא דאמר
מרשות היסוד אפי' גבה
ג' טפחים לא מידי רחב,
כלומר אינו ממעט. רב
אמר אמר אפי' שאינה
גבוה ג' אפטר (ד"ה)
[דתלין] ביה מידי כגון
מחצלת וממעט. א"ל רב
אחא בריה דרבא א"ל רב
אשי דאפי' שאין גבה
היתר ג' טפחים הוי
לאישתמיש ביה אפשר
(דלית) [דתלין] ביה מידי.
אם מלאו לזה עמוד כולו
יתרות להשתמש בו מהו.